

(Dit alles hebben we overdacht en getest met een open en inventief medewerker, die naar ons luisterde en ons veel heeft geleerd: Jim Clayburgh.)

2. De positie van de componisten - voor een gemengde akoestische ruimte

Dat een concertzaal die de ambitie heeft om hedendaagse muziek op te nemen, versterkingstechniek van goede kwaliteit moet hebben, lijdt geen twijfel.

Het volstaat te verwijzen naar de partituren in onze bibliotheek: steeds meer componisten, onder wie de beste, doen een beroep op versterking en vragen er expliciet naar in hun partituren. Van Boulez tot Lindberg, van Saariaho tot Harvey, van Stockhausen tot Philip Glass. Zelden brengt Ictus een concert zonder gebruik te maken van enkele micro's en vaak moet heel het ensemble versterkt en gemixt worden, muzikant per muzikant. Dat punt verwaarlozen bij het uitdenken van een concertzaal van hoge kwaliteit lijkt me een financiële misrekening die onvermijdelijk leidt tot enorme huurkosten.

Laat ik hier wat dieper op ingaan. In de opera wordt soms lichte versterking gebruikt, zo onzichtbaar en naturalistisch mogelijk, om een inadequate balans te ondersteunen, een zwakke stem, een moeilijke akoestiek...

Daar gaat het echter niet meer om in de muziek van vandaag. Het merendeel van de componisten van vandaag werkt met computers en heel hun idee van de klankenwereld is daardoor overhoop gegooid. Vanaf het moment dat de klank geen 'punt' meer is dat men op een partituur vastlegt, maar van bij het begin een klankencomplex dat de machine kan analyseren, verkennen, vervormen, verlengen, omdraaien, breken, opnieuw inkleuren..., wordt zelfs de 'normale' instrumentale muziek op een andere manier herdacht. De beste componisten van vandaag denken de

muziek niet meer in termen van 'contrapunt', van een combinatie van muzikale lijnen, maar in termen van flux, massa's, harmonische ruimten die min of meer uitgezet of gecomprimeerd zijn. Daar worden ze noodzakelijkerwijze geconfronteerd met het vraagstuk van een 'andere klankruimte', waarin alle gewoonlijk topologische indrukken kunnen gewijzigd worden, verbreed of geperverteerd. Die ruimte is heel eenvoudig die van de verspreiding via luidsprekers, de stereofonische of quadrofonische ruimte van de versterkte muziek.

Jonathan Harvey, een van de meest getalenteerde componisten van vandaag, spreekt erover in poëtische termen: 'Met de elektronica is het makkelijk om klanken te produceren die geen enkel spoor meer dragen van de menselijke instrumentale opvoering – tenzij ten titel van overblijfsel. Meer beelden van een willekeurig persoon die blaast, slaat, wrijft. Het zijn klanken van een mysterieuze bron. En, indien de versterking correct is geregeld, komen de klanken zelfs van nergens meer, ze drijven in de zaal, onzichtbaar, als immateriële vormen. Ze kunnen zuivere timbrestructuren zijn, waarvan de kleur de vorm uitmaakt. De essentie van de klank (van het timbre) is ook zijn schijn, zijn uiterlijke vorm. Er is geen verschil tussen de innerlijke en de uiterlijke realiteit; het is als een Moebius-ring, een papieren ring met een wronk in waarop een spin, wanneer je haar parcours volgt, je onmerkbaar van binnen naar buiten zou leiden, en omgekeerd.'

Men voelt duidelijk de droom onder deze zinnen: een droom van een akoestische 'totaalruimte', plastisch, beweegbaar, los van de materie. Alleen de elektronica biedt een concretisering van die intuïtie, die vandaag de hele muziekwereld besmet.

Vertaling uit het Frans: Clara van den Broek/JW

DE BESTE
COMPONISTEN VAN
VANDAAG DENKEN
DE MUZIEK NIET
MEER IN TERMEN
VAN 'CONTRAPUNT',
VAN EEN
COMBINATIE VAN
MUZIKALE LIJNEN,
MAAR IN TERMEN
VAN FLUX, MASSA'S,
HARMONISCHE
RUIMTEN
DIE MIN OF MEER
UITGEZET OF
GECOMPRIMEERD
ZIJN. DAAR WORDEN
ZE NOODZAKELIJKER-
WIJZE GECONFRON-
TEERD MET HET
VRAAGSTUK
VAN EEN 'ANDERE
KLANKRUIMTE'.